

بیمارستان فوق تخصصی آپادانا

بیماری های قابل پیشگیری با واکسن

« دفتر بهبود کیفیت و اعتباربخشی »

A.PAM.IC.03

با آرزوی سلامتی برای کلیه بیماران

راهنمای مراقبت عوارض ناخواسته ناشی از واکسیناسیون
واکسن هایی که در برنامه ایمنسازی کشوری استفاده می
شوند، بسیار موثر و ایمن هستند. با این حال هیچ واکسنی کاملاً ایمن
نبوده و امکان بروز عارضه وجود دارد. ولی اکثر این عوارض خفیف
بوده، با اقدامات بسیار ساده قابل درمان می باشند.

در برنامه مراقبت عوارض واکسن کلیه عوارض نیاز به گزارش
و بررسی دارند. و کلیه مراکز واکسیناسیون باید با عوارض آشنایی داشته
، و افراد واکسینه شده را در خصوص مراجعه مجدد در صورت بروز
عارضه راهنمایی نمایند.

رعایت موازین تزریقات ایمن، نگهداری صحیح واکسن در زنجیره
سرما و... از بروز عوارض بعثت اشتباه در برنامه را کاهش می دهد.

طبقه بندی عوارض واکسن :

واکنش به واکسن: موارد ناشی از جزء لاینفک واکسن بوده، حتی
در صورتیکه واکسن به طور صحیح هم داده شود اتفاق می افتند. (اکثر
عوارض)

اشتباه در برنامه: موارد ناشی از اشکال در آماده کردن، حمل و نقل، نحوه
تزریق و... واکسن می باشد.

همزمانی: موارد ناشی از حادثه هایی بوده که هیچ رابطه ای با
واکسیناسیون ندارند.

4 واکنش تزریق: موارد ناشی از ترس و درد ناشی از تزریق می باشد.
(غش)

بیماری‌های قابل پیشگیری با واکسن عبارتست از بیماری‌های که توسط واکسن می‌توان از بروز آن‌ها جلوگیری یا بروز آن‌ها را به حداقل رساند. این بیماری‌ها در حال حاضر در کشور ما عبارتند از بیماری‌های دیفتری، سیاه سرفه، کزاز، سل، فلج اطفال، هپاتیت ب، سرخک، سرخچه، اوریون که این بیماری‌ها به صورت روتین و معمولی و طبق جداول مربوطه واکسیناسیون بر علیه آن‌ها انجام می‌شود و چند بیماری دیگر نیز وجود دارد که در صورت مواجهه با آن‌ها و در صورت نیاز و برای بعضی از گروه‌ها بایستی واکسیناسیون بر علیه آن‌ها انجام شود مانند بیماری هاری، مننژیت، آنفلوانزا و . . .

بدون انجام واکسیناسیون، به طور متوسط ۳ درصد از کودکانی که به دنیا می‌آیند در اثر بیماری سرخک، تعدادی دیگر در اثر کزاز و یک درصد نیز در اثر سیاه سرفه جان خود را از دست می‌دهند. تقریباً تمامی کودکانی که علیه بیماری فلج اطفال واکسینه نشده‌اند به این بیماری مبتلا می‌شوند و از هر ۲۰ کودک مبتلا یک نفر برای تمام عمر فلج می‌گردد.

- واکسیناسیون کودکان را در مقابل بعضی از بیماری‌های خطرناک دوران کودکی محافظت می‌کند. کودکانی که واکسن دریافت کرده‌اند در مقابل بیماری‌های پیشگیری با واکسن که در بالا نام برده شدند، مصون می‌شوند و واکسن قدرت دفاعی برای کودک را تقویت می‌کند. واکسینه کردن کودکان در بدو تولد امری حیاتی است. نیمی از مرگ و میرهای ناشی از سیاه سرفه، ۳-۱ از معلولیت‌های ناشی از فلج اطفال ۱/۴ از تمام مرگ و میرهای ناشی از بیماری سرخک قبل از یک کلی اتفاق می‌افتند.

- در بسیاری از نقاط دنیا، مادران با وضعیت غیر بهداشتی زایمان می‌کنند. این مسئله مادر و کودک را در معرض خطر کزاز قرار می‌دهد و از هر صد کودک به دنیا آمده یک نفر جان خود را بر اثر بیماری کزاز از دست خواهد داد.

تعریف واکسن: واکسن عبارت است از آنتی ژن‌های میکروبی یا ویروسی که قدرت بیماری‌زایی آن‌ها سلب یا اصلاح شده است.

واکسن‌ها از چه ساخته می‌شوند؟

واکسن‌های موجود از عوامل بیماری‌زایی مشابه با علل بیماری ساخته می‌شوند، با این تفاوت که عامل بیماری‌زا را به گونه‌ای تغییر می‌دهند که به گیرنده ی واکسن زیان نرسانند. - برخی از واکسن‌ها از موجودات ریز میکروب کشته شده‌اند باکتری سیاه سرفه به برخی دیگر از موجودات ریز «میکروب یا ویروس» زنده‌ی ضعیف شده تشکیل شده‌اند مانند سرخک یا فلج اطفال و ب. ث. ژ (که بر علیه بیماری سل به کار می‌رود).

دسته‌ای دیگر از واکسن‌ها را با تغییر شکل دادن عامل بیماری‌زا و شبه سم‌های بی‌ضرر می‌سازند مانند شبه سم کزاز و شبه سم دیفتری و برخی دیگر از واکسن‌ها را از طریق تصفیه و غیر فعال نمودن آنتی‌ژن پلاسمای ناقلین انسانی می‌سازند مانند هپاتیت ب.

دو نمونه بیماری قابل پیشگیری با واکسن:

۱- فلج اطفال

یک عفونت حاد ویروسی با دامنه ای متغیر از عفونت بدون علامت تا مننژیت آسپتیک، فلج و مرگ است. که عامل آن ویروس وحشی پولیو است که در سه تیپ (۱و۲و۳) می‌تواند ایجاد بیماری کند. وقوع بیماری فلج اطفال پیش از برنامه گسترش ایمن سازی در سراسر جهان اتفاق می‌افتد با پیشرفت برنامه EPJ بیماری تحت کنترل نسبی درآمده ولی کماکان در گوشه کنار جهان هراز گاهی همه گیری‌هایی روی می‌داد. با آغاز ریشه کنی پولیو در جهان در حال حاضر موارد به ۷ کشور پولیو آندمیک محدود شده است.

هدف کشوری: ریشه کنی فلج اطفال

تعریف: یعنی زمانی که هیچ موردی از فلج اطفال بروز نکند و عامل بیماری (ویروس وحشی فلج اطفال) به طور کلی از محیط حذف شود.

۲- سرخک:

این بیماری حاد بثوری بسیار سری با قدرت انتشار بالاست. علائم مقدماتی آن شامل تب احتقان ملتحمه (Conjunctivitis) آبریزش از بینی (Coryza) سرفه و دانه های قرمز بر روی سطح مخاطی دهان: (Koplik Spots) می‌باشد. معمولاً در روز سوم تا هفتم بعد از بروز ثورات ابتدا در صورت (ناحیه خط مو) ظاهر شده و سپس به تمام بدن گسترش می‌یابد که به طور معمول ۷-۴ روز باقی می‌ماند. دوره نهفتگی بیماری ۱۴-۷ روز می‌باشد. انسان تنها مخزن ویروس محسوب می‌شود. بیماری از دیدگاه نحوه گزارش دهی در گروه A سازمان جهانی بهداشت از نظر بیماری‌های قابل گزارش قرار دارد (گزارش موارد بیماری الزامی است و باید با سریع‌ترین راه‌های ممکن نظیر تلفن صورت پذیرد).

- هدف کشوری:

یکی از اهداف بسیار مهم سازمان بهداشت جهانی در جهت مقابله با بیماری‌ها، حذف سرخک می‌باشد که به معنای توقف انتقال محلی بیماری در یک ناحیه بزرگ جغرافیایی است و در این حالت بدن‌بال ورود یک فرد مبتلا به منطقه، انتقال بیماری روی نمی‌دهد. در این مرحله (حذف) تداوم مداخله در اقدامات مورد نیاز است.

- استراتژی:

اقدامات لازم در راستای نیل به این هدف (حذف بیماری) برنامه‌های جدید ایمن سازی (بعد از اعلام مرحله ی حذف شیوه ی اجرای واکسیناسیون آن نسبت به مرحله کنترل آن تغییر یافته است) و مراقبت در جهت حذف زنجیره انتقال ویروس در جامعه است.

بدون شک کار تقویت پوشش ایمن سازی و اجرای برنامه هاب تکمیلی آن در گروه‌های سنی مختلف بر اساس شواهد اپیدمیولوژی به منظور حذف زنجیره انتقال نقش بسیار مهم و اساسی خواهد داشت. در کنار این استراتژی تقویت برنامه های آزمایشگاهی جهت تشخیص قطعی موارد سرخک منطبق بر برنامه های دقیق عملیاتی به عنوان مکمل کار ایمن سازی ضرورت بسیار دارد.